

K: Areng ja kasvamine.

ARENG JA KASVAMINE

ARENG

- ❖ on kulgemine küpsuse saavutamise suunas,
- ❖ kestab eostumisest kuni surmani,
- ❖ on kiirem lapse ja noorukieas,
- ❖ areng e. evolutsioon ja taandareng e. involutatsioon,
- ❖ pole silmaga nähtav (muutused mõtlemises, tahtes, hoiakut

KASVAMINE

- ❖ on füüsiliste mõõtmete suurenemine (keha ja elundid),
- ❖ kestab eostumisest täiskasvanuks saamiseni,
- ❖ on silmaga nähtav ja jälgitav (pikkus, kaal jne.).

KVANTITEET - suurus, hulk.

KASVAMINE - kvantitatiivsed muutused.

KVALITEET - omadused.

ARENG - kvalitatiivsete omaduste muutumine.

http://web.zone.ee/timbergr/inimene_8/areng_ja_kasvamine.html

K: Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid.

Inimese käitumine on pärilike tegurite ja keskkonna koosmõju tulemus.

Inimest mõjutab ka see, mida me õpime. Inimene suudab end vastavalt keskkonnale kujundada.

Igal inimesel on ainulaadne geneetiline pagas ja ainuomane paindlik käitumine -

kohanemine keskkonnaga erinev.

INIMESE KUJUNEMIST MÕJUTAVAD

PÄRILIKKUS

- * kehalised omadused
- * vaimsed võimed
- * pärilikud haigused

KESKKOND

- * füüsiline keskkond
- * sotsiaalne keskkond
- * kasvatus

MINA ISE

- * enda aktiivsus ja tahe
- * huvid ja hobid
- * enesekasvatus

Pärilikud tunnused saame oma vanematelt **kromosoomidega**.

Inimene saab kaasa 23 kromosoomi isa spermist ja 23 kromosoomi ema munarakust.

7. kl. INIMESEÕPETUS

K: Inimese elukaar.

ELUKAAR on inimese terve elukäik e. elutee sünnist (eostumisest) surmani.

Miks kaar ?

elu algperioodil on inimese areng (evolutsioon) kiire,

siis areng aeglustub ja saavutatakse teatud tasakaal

ja vananedes on kiire taandareng (involutsioon).

INDIVIID on isikliku eripära e. isikupära e. individuaalsusega isiksus.

INDIVIDUAALUS e. isikupära kujuneb välja vanusega ja oleneb sellest, millised olid meie eelnevad arenguperioodid.

L: Elukaare etapid

- on kõigil inimestel ühesugused
- igal perioodil on oma eripära ja põhiprobleemid
- igal perioodil on arenguülesanded
- iga inimene läbib neid just temale omales individuaalsel viisil
- vanusepiirid võivad väga erineda

ELUKAARE ETAPPIDE ARENGUÜLESANDEID täites, luuakse alus edukaks järgmiseks perioodiks.

ELUKAARE PERIOODID - PROBLEEMID JA ÜLESANDED**1) IMIKUIGA (0-1.a) areng väga kiire**

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Harjumine välismaailmaga	Usaldamatus	ema ja isa (need, kes kõige rohkem last ümbritsevad)
Ümbritseva usaldamine (ja mitteusaldamine)	Turvatunde puudumine	
Inimkeele mõistmine	Inimkeele mittetundmine	

2) MAIMIKUIGA (1-3.a) areng kiire

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Rääkima õppimine	Liikumise piiratus	ema ja isa (need, kes kõige rohkem last ümbritsevad)
Vabalt liikumine (jookseb, käib, ronib jms.)	Pidev tahte alla surumine	
Iseseisvus (söömine ja muud tegevused)	Iseseisvuse piiramine	mängukaaslased
Oskus tahta ja oma tahte saavutamine või alla surumine	Vähene kõnearendus	
Esimesed ühiskondlikud hoiakud ja normid		
Tegelikkuse tunnistamine		

3) KOOLIEELIKUIGA (3 - 6/7.a)

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Hea ja halva mõiste	Lapsel ei tohi olla liiga palju lubatud ega keelatud	üha rohkem inimesi väljastpoolt pereringi
Lubatud ja keelatud mõistmine	Hea ja halva mõiste peavad kujunema õigesti	
Areneb fantaasia, tahe ja iseloom	Lapsel tuleb lasta turvaliselt oma jõudu proovida, fantaasiat arendada, tahet välendada ja ise teadmisi omandada	
Soov ise uurida ja teada saada ning oma jõudu proovida		

7. kl. INIMESEÕPETUS

4) KAINIKUIGA (06/7 - 11/12.a)

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Kohusetundlikkuse ja töökuse arenemine	oluline saada kamba liikmeks	sõprade ja tuttavate roll muutub üha tähtsamaks
Laps õpib lugema, kirjutama ja arvutama	kohustuste täitmisel kodus ja koolis on väga oluline edu - töörõõm ja rahulolu	õpetajal autoriteedi (eeskuju) roll
Liitumine ja suhtlemine kambas (kambaiga)	väga tähtis on kohusetunde ja sõnapidamise tähtsustamine	
Aktiivsuse ja asjalikkuse arendamine	töökuse arendamine hilisematel eluperioodidel on palju raskem	
	lapse aktiivsust kiputakse koolis raamidesse suruma	

5) MÜRSIKUIGA (11/12 - 15/16.a) e. murdeiga

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Enesetadvuse ja enese maksmapanemise areng	vanemate autoriteet pannakse proovile ja selgub, et nad polegi nii täiuslikud	sõbrad
Sõprussuhete ümberhindamine	tekivad uute väärtustega sõbrad (ka neg. eeskujud)	endast vanemad (noorukid)
Toimetulek probleemidega isiklikus elus	isikliku elu probleemid tunduvad sageli ületamatud	vanemate ja õpetajate positsioon oleneb sellest, kas nad on saanud hakkama väljakutsete ja testidegam mida mürsik neile korraldab
Kohanemine organismis toimuvate muutustega	bioloogilised muutused toovad kaasa väsimuse ja tüdimuse samas ka enneolematu jõu- ja energiatunde	
Kohanemine sisemiste ja väliste vastuoludega	selles eas pole enam laps aga pole ka veel täiskasvanu - segadustekitav.	

7. kl. INIMESEÕPETUS

6) NOORUKIIGA (15/16 - 20/22.a) - mürsiku ja noorukiiga kokku nim. TEISMEIGA.

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Tasakaalustumine ja rahunemine	Nooruk samastab end oma ema/isaga ja on tema tegemiste suhtes väga kriitiline.	Nooruk ise
Eneseleidmine ja eneseteadvuse areng	Rahvuste ja sotsiaalsete rühmade normide ja väärtuste hindamisel (seksuaalne orientatsioon, usk jms.) peab olema võimalus näha ja tundma õppida erinevaid variante	Sõbrad
Tuleviku puudutavad otsused	Rahvuste ja sotsiaalsete rühmade normide ja väärtuste hindamisel on nooruk vastuvõtlik ja mõjutatav	Täisealised eeskujud
Nooruk õpib käituma, tundma ja mõtlema nagu mees/naine		
Erinevate rahvuste ja sots. rühmade normide ja väärtuste hindamine (seksuaalne orientatsioon, usk jms.) ning omaks võtmine ja samastumine		
Toimetulek iseseisva eluga		

7) VARANE KÜPSUSIGA (20/22 - 35.a)

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
Iseseisev tööelu	Kui mõne eelnimetatud ülesande täitmine ei õnnestu - otsitakse vigu ja süüdlasi	Pere
Teadmiste jätk täiendõppena	Võib tekkida üksildustunne ja rahulolematus	Töökaaslased
Võimete areng maksimumini	Rahulolematus oma elu sisu, stiili ja/või karjääriga	Vanemad
Luu karjäär, muretseda järetulev põlv	Hea ja halva mõiste, lubatu ja keelatud mõiste, töökuse ja kohusetundlikkuse arenemine - need arusaamad kujundavad ja juhivad edasise elu valikuid.	
Luu ja säilitada lähisuhteid		
Intiimsuse väljendamine		
Lojaalsus ja truudus		
Elustiili ja sisu paika panemine		
Laste kasvatamine		

7. kl. INIMESEÕPETUS

8) HILINE KÜPSUSIGA (35 - 55/60.a)

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
<p>Produktiivne ja loominguiline tegevus</p> <p>Karjääriredeleil tippu jõudmine</p> <p>Õppida leppima vananemisega</p> <p>Võidelda taandarengutega (kehalised võimed,mälu jms.)</p> <p>Järeltuleva põlve kasvatamine</p>	<p>Keskeakriis - võimaluste ja võimete tipp on käes ja kõik saavutatu ei pruugi rahuldust pakkuda</p> <p>Tuleb õppida leppida vanemate vananemise, haiguste jm</p> <p>Lähisuhete ebaõnnestumine</p> <p>Saavutamata jäänud eesmärgid</p> <p>Järeltuleva põlve valikud ja otsused ei pruugi vanematele alati meeldida, valikud mõjutavad otseslt vanemate elu</p>	<p>Töökaaslased</p> <p>Pere</p>

9) ELATANUIGA (55/60 -70.a)

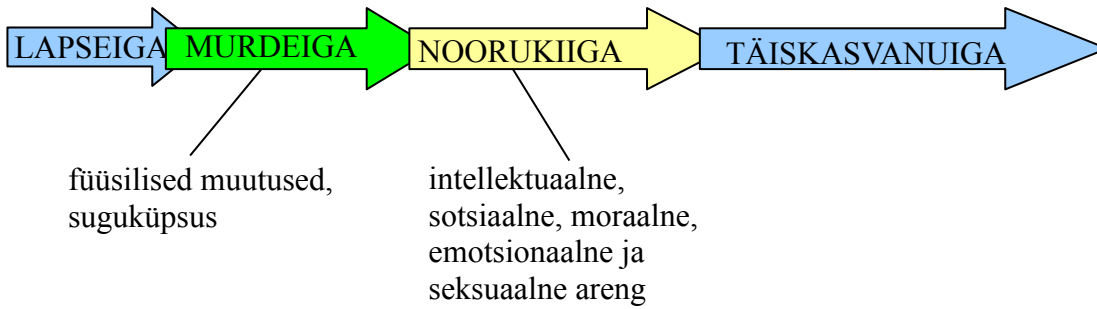
<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
<p>Olla rahul saavutatuga</p> <p>Osata puhata</p> <p>Säilitada tervist ja kehalisi võimeid</p>	<p>Harjumuspärase töö ja elu muutused on rasked</p> <p>Terviserobleemid</p> <p>Mälu ja õppimisvõime nõrk</p> <p>Eakaaslasi vähe, lapsed elavad oma elu, üksindus.</p>	<p>Pere/lapsed</p>

10) VANURIIGA (70 - 90.a) ja PIKAEALISUS (üle90.a) kiire taandareng

<u>ÜLESANDED:</u>	<u>PÕHIPROBLEEMID:</u>	<u>OLULISED INIMESED:</u>
<p>Õppida sõltuma teistest</p> <p>Leppida üksindusega</p> <p>Taandarenguga toimetulek</p>	<p>Kogu elu ise endaga toime tulnud vanuril on raske jääda kellegi abist sõltuvaks</p> <p>Suhtlusring on kahanenud ja üksindus muutub talumatuks</p> <p>East tulenevad probleemid teevad raskeks ka teiste elu</p>	<p>Lapsed/lapselapsed</p> <p>Abistajad</p>

7. kl. INIMESEÕPETUS

K: Murde- ja noorukiea koht elukaares.

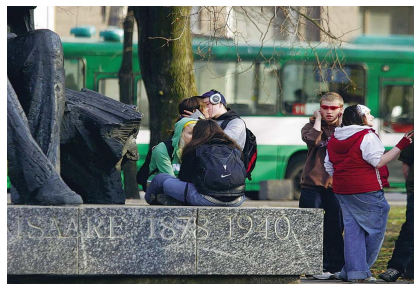
- Muutustega toimetulek
- Enesekindlus
- Sotsiaalne toimetulek
- ...
- ...
- ...

L: Muutunud suhted lähedastega.

Arutelud suhete teemadel ja nendest tulenevad analüüsid.

Abistavad küsimused:

- Kes kuuluvad lähedaste inimeste hulka?
- Miks suhted muutuvad?
- Milliseid muutusi oled märganud?
- Milliseid tundeid suhted ja nende muutused tekitavad?
- Mida head ja halba on neist õppida?
- Millise kogemuse need annavad?
- Millised võivad olla vanemate osa muutunud suhetes?

Milliseid pilte lisaksid sina ja miks?